<u>De oudste kaart van Aruba: 1773</u>

Door Luc Alofs

Verscheen in Amigoe / Napa 7-5-1994

Deze week 221 jaar geleden werd de oudste bekende kaart van het eiland Aruba gemaakt. Deze bevindt zich op de afdeling Kaarten en Tekeningen van het Algemeen Rijksarchief te Den Haag. Ofschoon Aruba te vinden is op tal van oude kaarten van de Caraibische regio is de kaart van de Engelbertus Horst uit 1773 vooralsnog de eerste waarop Aruba uitgebreid in kaart werd gebracht. Het niet geheel leesbare cartouche ligt toe *'Plan van het Eyland Aruba, opgenomen met de Planchet en door mij Engelbertus Horst, Captain Luitenant en Ingenieur Ten Dienste van [beschadigd] Geoctroyeerde West Indische Compagnie op Curaçao, Den 20 April 1773.'* De kaart verkeert in dusdanige staat dat ze niet meer opvraagbaar is. Wel konden we met behulp van een microfilm een nauwkeurige reconstructie maken. Gedeeltes daarvan zijn hier afgedrukt.

De volledige reconstructie is de komende weken in de Biblioteca Nacional in Oranjestad te bezien. Tevens hangen daar de oudste aquarel van Aruba door R.B. Lloyd in 1815 en de kaarten van Spengler en Van Raders (1820-1825) en Gravenhorst (1828). Aan deze afbeeldingen besteden we volgende week op deze pagina's aandacht. Vandaag nemen we de kaart van Horst -veelal letterlijk- onder de loep en vergelijken we haar met die van Van Spengler en Van Raders en de topografische kaart van Smulders uit 1910-1913. Samen met Ito Tromp bewandelen we Aruba's kust anno 1773.

De kaart van Horst is om diverse redenen van belang. Op de eerste plaats getuigt het van het economische en militaire belang van Aruba in de achttiende eeuw. Op de tweede plaats verschaft het een (helaas vaag) beeld van het cultuurcontact op Aruba in die jaren. Op de derde plaats verschaft het inzicht in de karteringstechiek van de West Indische Compagnie.

<u>Cultuurcontact</u>

We staan stil bij de Arubaanse geschiedenis tot ca. 1773. Nadat de oorspronkelijke bevolking van Aruba, Bonaire en Curaçao in 1515 door de Spanjaarden voor het werk in de mijnen naar Hispagnola was gedeporteerd werd het eiland meestentijds verwaarloosd. In 1525 werden de Benedenwinden beleend aan de Spanjaard Juan de Ampiés, onder wie het eiland werd herbevolkt en de kerstening vanuit Coro aanving. Na de dood van de Ampiés zetten zijn dochter en schoonzoon Lejaro de Bejarano de belening tot 1575 voort, maar daarna werden de eilanden aan hun lot overgelaten. Spanjaarden tolereerden wel de komst van nieuwe indianen van de Vaste Wal. In 1636 nam de West Indische Compagnie Aruba in bezit. De belangrijkste reden van de overname was dat de W.I.C. wilde voorkomen dat Curaçao vanuit dit eiland werd aangevallen. Aruba werd dan ook slechts benut als 'rancho'. Voor de handel en de voedselvoorziening van Curaçao werden er paarden, geiten en schapen gehouden die vrij rondliepen. Ook werd er brasilhout gekapt, waaraan in de volgende aflevering aandacht wordt besteed. Aan de Commandeursbaai werd een Commandeur geposteerd, die de bevel voerde over een groepje 'ruiters', die ondermeer tot taak hadden passerende schepen te signaleren. Ofschoon het eiland bij de overname door de Nederlanders reeds door Spanjaarden en indianen was verlaten werd Aruba opnieuw door indianen herbevolkt. Opnieuw werden zij getolereerd zolang zij bij tijd en wijle behulpzaam waren bij het vangen van loslopend vee. Het was deze groep die de huidige Arubaanse kernbevolking haar indiaanse component en -hoe veel of weinig ook- indiaanse cultuurinvloed bezorgde.

Over de indiaanse levenswijze is weinig documentatie beschikbaar. Hun rechtspositie was omschreven in de Ordre van Regering van 1629. Formeel waren zij geen slaaf, maar in de praktijk waren ze evenmin kolonist. Van Grol vergelijkt hun positie met die van de contractarbeider en noemt hen 'verbonden kolonist' (1980 I: 141). De indianen stonden tot 1824 onder toezicht van de 'Kapitein (soms luitenant) der indianen', die contact onderhield met de Commandeur. De bestuursinstructie van 1636 stelde dat de indianen beschaafd en onderwezen behoorden te worden en een beroep moesten krijgen. De instructie voor de predikanten uit 1638 stelde 'dat zij ook de zwarten en de indianen in de christelijke religie moesten onderwijzen'. Dit bleef grotendeels uit, waardoor de kerstening in handen bleef van visiterende priesters uit Coro. Of de indianen in 1773 al volledig gekerstend waren staat niet vast. De indianen voorzagen in het levensonderhoud door middel van landbouw, veeteelt en de ruilhandel met zeerovers. In de achttiende/zeventiende eeuw steeg hun aantal. In 1803 waren er 141 indiaanse huishoudens op het eiland. Aanvankelijk woonden zij nabij Savaneta, Santa Cruz en Fontein. Volgens ds. Bosch, die Aruba na 1823 een zevental bezoeken bracht, trokken zij in de loop van de 17e en 18e eeuw naar het noordwestelijke deel van het eiland. De kapel Alto Vista uit 1750 en de Sint Annakerk in Noord van 1777 werden niet toevallig juist daar gebouwd.

Afgezien van het contact met de (priesters van) de Vast Wal, visiterende (kapers-)schepen en de West-Indische Compagnie leidden de indianen een tamelijk onverstoord leven. Intensieve contacten met blanken bleven eens temeer uit omdat de W.I.C. kolonisatie van het eiland verbood. Slechts het verblijf van voormalige Commandeursfamiles werd toegestaan. Pas in 1754 werd bij wijze van experiment een kolonistengezin op Aruba toegelaten. Mozes de Salomo Levy Maduro, een sefardische jood uit Curaçao kreeg een stuk grond in concessie om er landbouw en veeteelt te bedrijven. Of het experiment als geslaagd werd beschouwd mag worden betwijfeld want tot ca. 1780 werden geen nieuwe kolonisten toegelaten.

Over de leefwijze van de indiaanse bevolkingsgroep is zoals gezegd weinig bekend. Gegevens over de religie, de sociale en politieke en economische organisatie en het verwantschapssysteem ontbreken. Wel kunnen we aannemen dat migratie, volkerenmoord, Europese ziekten en andere Europese invloeden op Aruba en reeds daarvoor op de Vaste Wal van de pre-colombiaanse indiaanse cultuur weinig intact hebben gelaten. Eén vraag die in dit kader nimmer aan de hand van documenten is beantwoord is welke taal of talen de indianen op Aruba spraken. In 1668 stelde Exquemelin dat zij Spaans spraken, hetgeen uiteraard niet zegt dat dat zij hun eigen taal al hadden verleerd. Ds. Bosch schreef dat de indianen het Papiamento van de kolonisten reeds rond 1825 hadden overgenomen, maar dat de indiaanse taal nog niet geheel was verdwenen. Nog in 1880 en 1890 konden pastoor Van Koolwijk en de Franse onderzoeker Alphonse Pinart enkele indiaanse woorden, plaats- en plantennamen achterhalen. Ze vertonen weinig gelijkenis met het Spaans (of Papiamento), waardoor het mogelijk wordt dat men zowel Spaans als Indiaans sprak. Voor de stelling dat de Arubaanse indianen in 1773 al Papiamento spraken ontbreken de bewijzen. Het is onwaarschijnlijk dat de Commandeur, zijn ruiters en Mozes Maduro deze taal al op hen hadden overgedragen. Het Papiamento zal daarom, zoals ds. Bosch beweerde na 1780 op Aruba zijn verbreid. Een brief van 30 indiaanse boswachters toont aan dat het al wel in 1803 werd gebezigd (Ñapa 6 en 20 januari 1990). Ofschoon de (taal-)situatie op Aruba voor de W.I.C. niet van belang was, had het eiland in 1773 wel een strategisch belang. Baaien en zeearmen vormden potentiële schuilplaatsen voor schepen van zeerovers en vijandelijke mogendheden. Waarschijnlijk om deze reden werd Kapitein-luitenant E. Horst opgedragen een kustkaart van het eiland te maken. De kaart werd het oudst bekende document waarop we Arubaans-indiaans

erfgoed hebben aangetroffen.

Het Planchet

Het begrip *land*kaart is hier niet van toepassing: afgezien van een enkele aantekening over het kustgebied geeft het een overzicht van de kustlijn, haar baaien en lagoenen. De kaart is gemaakt op een *'Schaale van 300 Decimaelen Rijndls Roeden'*. Horst gebruikte de Rijnlandse roede, een lengtemaat van 3,7674 meter, en hanteerde een schaal van ca. 1:113 meter. Het origineel moet een afmeting van ca. 280 x 105 cm. hebben. Onze reconstructie is 154 bij 56 cm. en heeft een schaal van ca. 1:210 meter. De kaart is voorzien van een kompas om de juiste ligging aan te geven. Een stempel met opdruk E.F. (État Français) duidt erop dat de kaart in Frans bezit is geweest. Tijdens het Napoleontisch bewind werd een groot aantal kaarten uit Nederlandse archieven naar Frankrijk overgebracht. Een deel daarvan, waaronder onze kaart, werd enkele decennia later geretourneerd. Het cartouche vermelt dat ze is opgesteld met behulp van het 'planchet'. Deze sinds de opkomst van de fotografie verouderde karteringsmethode maakte gebruik van het zogenaamde planchet en één of meer bakens of 'jalons'. Deze werden in het te karteren het landschap geplaatst. Het planchet is een op een statief geplaatst tekenbord, waarvan het vizierliniaal het belangrijkste onderdeel is. Hieraan zijn een liniaal en een richtkijker evenwijdig aan elkaar verbonden. Door de kijker op het baken te richten kunnen via het liniaal de contouren van het te karteren gebied op papier worden overgebracht. Doordat in de kijker via een dradenconstructie een afstandmeter is aangebracht kon men door het scherp stellen op het baken ook afstanden vastleggen. Op dezelfde wijze kunnen eveneens hoogtelijnen worden bepaald, maar daarvan heeft Horst geen gebruik gemaakt. Opvallend is de nauwkeurigheid van de methode. Van een aantal kleinere inhammen heeft Horst het kennelijk niet zinvol gevonden deze in te tekenen, maar die baaien en lagoens die hij wel van belang achtte zijn vaak zonder moeite herkenbaar. We bekijken achtereenvolgens de zuid-, west- en noordkust zoals Horst ze vastgelegde.

De Zuidkust: paarden, commandeurs en vaarroutes

We beginnen onze rondgang aan de zuidkust bij de *'Paerde baaij'*. Ze werd door de W.I.C. gebruikt voor het verschepen van vee en had dus een belangrijke havenfunctie. De baai lijkt kleiner dan tegenwoordig. Correcties hebben de kustlijn inmiddels ingrijpend veranderd, terwijl de *'Santbank'* voor het kleine *'Lagoen van Hendk (Hendrik) Croes'* de baai oostelijk afschermde. Deze naam treffen we nog aan op de kaart van Smulders uit 1913 en is vermoedelijk afkomstig van een telg van het commandeursgeslacht Croes. Het rif voor de baai werd als aaneensluitend voorgesteld en voorzien van mangrove opgetekend onder de naam *'Zeerovers Kaaij'*. Overigens betekent het oude Nederlandse woord ‘kaai’, d.w.z kade of de zwenking van een schip bij het ten anker gaan, in het Papiamento nog altijd 'rif'. Klaarblijkelijk kon de baai van twee zijden worden benaderd. Aan de westzijde staat vermeld: *'Hier kan het grootste Schip met [onleesbaar] passeeren'*. Ook vanuit de zeeopening bij Harbourtown -de *'Mont van de Paerde Baaij'*- was de aanlegplaats bereikbaar. Tussen de beide riffen en voor de rede werden ankerplaatsen en de vaardiepte aangegeven.

Het oostelijke binnenwater werd geen aanlegplaats aangegeven. Wel vertelt Horst: *'Hier tussen kunnen kleine platte Barken en Goletten passeeren'*. Het rif in oostelijke richting tot voorbij het Spaans Lagoen werd ze als aaneengesloten voorgesteld. Zuidelijk van het vliegveld

werden twee plaatsen vermeld. Een kleine landtong is door het opspuiten van het binnenwater aan het begin van de startbaan niet meer te vinden. Horst en ook Smulders in 1913 noemde het *'Fofoti'*. Ito Tromp suggereerde dat het oorspronkelijk een plantennaam zou kunnen zijn. De naam *'Kamma Pouri'* iets verder oostelijk, bleef bekend. De uitgang 'uri' is een veelvoorkomende indiaanse uitgang, die we nog diverse malen tegenkomen.

Het schiereilandje bij Kas Di Paloma en Parkietenbos werd in 1773 reeds als *'Parkiete Bosch'* aangeduid. Boca (di) Barcadera, westelijk van de WEB, noemde Horst om onbekende reden *'Commandeurs Lagon'*. Vervolgens komen we bij *'de Spaanse Lagon'*. Voor de monding tekende Horst een aantal kleine stukken rif en de begroeiing daarop en omheen. Hij voorzag het van commentaar: *'Ley hoek van de Spaanse Lagon' en 'Binnen kant van de Loef Hoek van de Spaanse Lagon'*. De *'Buiten kant van de Loef Hoek'* situeerde voor Mangel Halto (hoge mangrove). Aan beide waterkanten van het Lagoen waren in Horsts tijd *'Oester Banken'*.

Van Mangel Halto tot de Commandeursbaai volgt een begroeide kuststrook. Aan de westelijke zijde lag de *'Kleine Put'*, waaraan Pos Chiquito haar naam dankt. Langs de weg door Pos Chiquito staat momenteel een windmolen. Horst situeerde daar de *'Groote Put'*. Het binnenwater van Isla di Oro tekende Horst grof en temidden van begroeiing op en hij noemde het *'Lagon bij de Groote put'*. Naast de westelijke ingang van de Commandeursbaai, bij wat nu Master heet schreef Horst *'De Mas'*, respectievelijk het Papiamento en oud-Nederlands voor 'mast'. Evenals bij de Paerde Baaij noteerde Horst hier nauwkeurig de vaardiepten.

Van Master tot de San Nicolasbaai treffen we een langgerekt rif aan. De westelijk helft voorzag Horst van de naam *'Commandeurs kaaij'*; de oostelijk helft van *'Dobbelsteene Kaaij'*, een naam die in onbruik is geraakt. In het binnenwater staat vermeld: *'Kleine platte vaertuigen kunnen hier passeeren.'* Commandeursbaai had twee -ongetwijfeld bescheiden- bossen. Ter hoogte van Savaneta situeerde hij het *'Swarte mangel Bosch'* en even verder oostelijk het *'Papagaaij Bosch'*. Nog in de jaren 1950 lag hier het schiereiland Smal. In 1773 lag daarin nog een binnenwater. Door baggerwerken zijn beiden verdwenen. Tegenwoordig is Wickland Oil er gevestigd.

Bij Smal begint de San Nicolasbaai. Deze was toegankelijk via *'het groote Gat'*. In 1773 was de baai grotendeels door planten was overwoekerd. Aan het begin van deze eeuw werd de toegang gebruikt als aanvaarroute naar de aanlegsteiger van de Aruba Phosphaat Maatschappij. Het werd door Lago uitgediept ten behoeve van de tankervaart. Het rif tot aan Rodgers Beach (Nanki) noemde Horst de *'Indiaans Koppe'*, een naam die later -al in 1825- slechts gebruikt werd voor een oostelijke uitloper van het rif. @**Op dit rif strandde in 1770 een Spaans schip. Helaas zijn Horsts aantekeningen daarover onleesbaar.** Ter hoogte van de raffinaderij treffen we het zogenaamde *'Sardijn Punt'* aan, naast de huidige Essoclub bevond zich in 1773 een zoutpan. Het werd deze eeuw nog door Smulders opgetekend. Ter hoogte van Rodgers-beach was in 1773 zelfs een *'Sout put bedek met water en geeft so veel sout als het Eijland noodig heeft'*. Het beroemde Baby-Beach werd naamloos, doch duidelijk herkenbaar in kaart gebracht. Aan de voor de scheepvaart belangrijke zuidoost punt gaf Horst bij wijze van uitzondering de heuvels van Seroe Colorado (gekleurde berg) aan. Het laat zich raden dat dit voor van Curaçao komende schepen een belangrijk oriëntatiepunten was. Hier situeerde Horst twee aan elkaar grenzende bergen. Aan de uiterste zuidoostpunt, noemde hij Seroe Colorado de *'Roode Berg'*. Even noordelijk situeerde hij *'den IJzerberg'*. Ofschoon we niet weten of hij daarmee Seroe Culebra bedoelde zijn deze namen welbeschouwd niet vreemd. De bodem is er bijzonder ijzerrijk en de

rode kleur lijkt te duiden op roestingsprocessen in het gesteente. Twee andere vermeldingen roepen wel vragen op. Volgens Horst lag aan de oostpunt een *'Soete Put'* en een *'Oude IJzermijn'*[1]. Ook Van Raders tekende deze *'Verlatene mijn'* in 1825 op. Of en wanneer hier ijzer gedolven is nimmer uit onderzoek gebleken.

<u>De Noordkust</u>

We vervolgen onze rondgang aan de noordkust van oost naar west. De eerst baai is Boca Grandi. Ofschoon de grootte ongeveer dezelfde is als tegenwoordig noemde Horst het *'De kleine Sand Baaij'*. Dat schepen van kapers en vijandelijke mogendheden in 1773 nog op de Caraibische wateren rondwaarden moge blijken uit het bijschrift bij Rincon. Bij deze *'Sand duynen* wordt opgemerkt: *In deeze baaij kan een bark [onleesbaar] van den vijand gejaagt word gemakkelijk binnen koomen, maer ongemakkelijk om uijt te koomen'*. @**Dat de woestheid van de noordkant de scheepvaart bemoeilijkte ondervond Willem Welvaart. In een kleine inham bij de grot Guadirikiri tekende Horst aan: *'Plaats waar Willem Welvaart gestrand is'*. Hoe het met de onfortuinlijke schipper afliep wordt enkele kilometers verder duidelijk. In de bocht ten oosten van de Natural Pool (Conche) werd een baai naar hem vernoemd. Een klein vierkant met bijschrift wijst erop dat Welvaart daar ten grave werd gedragen. Vijftig jaar later was Welvaart nog niet vergeten. In 1825 noemde Van Raders een rooi oostelijk van Fluit 'Welvaart'.**

We treffen op dit deel van de kust een aantal bekende plaatsen aan. Zowel de grot van Fontein als de prachtige spelonk daarboven werden door Horst opgetekend. Zo ook de *'Afwatering de Fontijn'* in zee. Iets oostelijk noemt Horst een kleine inkeping in de kust 'De boch van Fontijn'. Overigens moet het zinvol zijn om daar calcó te zoeken. Volgens Horst is daar een *'Kokelhuijs Punt of Part'*. Van Raders situeerde er in 1825 'Punt Kalkoven', hetgeen wellicht een assimilatie van Calcó is. *'De twee Sand Baaijen'*, vervolgens worden nog altijd in een adem Dos Playa genoemd. Een bijzonder detail van de noordkust is dat op een aantal plaatsen in onbruik geraakte namen van baaien worden vermeld. Zo werd Boca Prins -die haar naam reeds had sinds de tevergeefse goudzoekingen van Paulus Printsz in 1725-1727 opgenomen als: *'Sand baaij waer Rooij Prins in Zee loop bij de Indiaenen Potoshi benaemt'*. Het woord 'potoshi' is misschien wel het meest raadselachtige op de hele kaart en komt in het Papiamento voor (d.w.z. rommel). Welvaart was niet de enige die zijn reis op de noordkust zag stranden. Bij Boca Ketu eindigde de desertie van een groep Curaçaose soldaten. Horst vermeldde: *'De twee Sand Baaijen [onleesbaar] ook de Fluijters daer [?] soldaten uijt het garnizoen van Curaçao gedeserteert En gestrant zijn A<u>o</u> (Anno) 1759'*.

Nog altijd bekend, maar tegenwoordig indiaanser klinkend is de *'Sand Baaij bij de Indiaenen Baij [of Daij?] Marie genaemt'*: Daimari dus. Ito Tromp stelt dat dit waarschijnlijk een indiaanse naam is, maar dat het ook een verbastering 'Baaij van Mari' kan zijn. Een baai kreeg welbeschouwd een onjuiste plaats. Bij de Natural Bridge staat de naam *'St Lutia'*. Onjuist, omdat de rooien aan beide zijden van de heuvel Santa Lucia uitmonden in Andicouri, terwijl de kleine boca van de Natural Bridge slechts een bescheiden afwatering is van een nevenheuvel van de Matividiri genaamd Puente (d.w.z. Brug). Twee bewaard gebleven namen werden door Horst op eigen wijze geschreven. Terwijl de in het landschap sterk dominerende heuvel Matividiri niet werd vermeld is, treffen we noordelijk daarvan een *'Sand baaij bij de Indiaenen Matti bediro*

genaemt' aan. Westelijk daarvan, bij Boca Mahos beschreef Horst een *'Sand Baaij bij de Indiaenen Boshi di banna genaemt'*. Een eeuw later, in 1872, werd de goudstamperij aldaar Bushiribana gedoopt. Pinart kende deze naam in 1890 een indiaanse oorsprong toe. Het veel voorkomen van de uitgang 'ana' in oude plaatsnamen ondersteunt zijn veronderstelling. Ito Tromp wees erop dat het eventueel ook een samentrekking van de persoonsverwijzing 'Boshi di Bana', ofwel 'Boshi echtgenoot van Bana' kan zijn. In dat geval is Boshi een afkorting van de christelijke naam Jabobus en Bana van bijvoorbeeld Sirvana.

Het tegenwoordige Boedoei stond bij de indianen bekend als *'Wari di Mari'*. Opnieuw vragen we ons af of het hier om een verwijzing naar de Maagd Maria of om een andere persoonsverwijzing gaat. Zeker is dat de huidige naam eerder voor een indiaanse oorsprong in aanmerking komt. De inham *'Wallalouli'* houden we voor een verbastering van het huidige Wariroeri. De *'Groote Put ook Wallalouli genaemt'* daarbij heb ik niet kunnen vinden. Oostelijk van Boca pos di Noord liggen een aantal kleinere baaien. Horst tekende er twee *'santbaaien'* op. De oostelijke voorzag hij van de naam *'Kabouri'*. Ofschoon deze naam op recente kaarten niet voorkomt wordt het in de volksmond nog wel zo genoemd. Het westelijke zal Boca Chiquito zijn. Nabij de kapel bij Alto Vista treffen we namen met een christelijke herkomst aan. Boca pos di Noord staat met put en al vermeld. Hierover schreef Horst: *'Sand baaij bij de klijne put bij de Indiaenen Fori Maria genaemt'*. Verder westelijk ligt wat destijds de *'Tia Maria Baaij'* heette. Zou deze boca in het Spaans (of toch Papiamento?) naar 'Tante Maria' vernoemd zijn? Verder westelijk zien we een andere Spaans-christelijke naam: de *'Feliz dia Marco Baaij'* (nu: Boca Grandi). Vervolgens ontbreken enige kilometers plaatsnamen om bij Druif de naam *'[Tiri?] Baray Waracho Baaij'* tegen te komen. Ook zijn sinds 1773 ook de duinen van Californië (Santo Grandi) van naam veranderd. Horst merkt op: *'Groote Sand Baaij aan de N.W. Hoek bij de Indiaenen Saseraweatje genaemt'*. Van Raders noemde deze in 1825 'Sasariwichi'. Beide namen zijn in onbruik geraakt. Van de punt van het eiland geeft Horst slechts aan: *'N. W. Hoek, West Part en S. W. Hoek'*. Van Raders noemde de laatste 'Matadera', Papiamento voor ‘slachtplaats’.

De westkust

Na de noordpunt te hebben gerond eindigen we aan de westkust. Dankzij de bocht die de kust hier maakt is het water er geschikt voor het ter anker gaan van schepen. Horst tekende er tot voorbij de zuidwestpunt tientallen ankers op. Dat dat gebeurde blijkt uit een citaat ter hoogte van Arashi: *'Plaets waer Capt Dirk Paeper den 5 Febrij (februari) 1773 ter anker is gekomen omdat hij de Haaven van Curaçao was voorbij gegaen'*. De zeestrook van Hadicurari tot de *'Kleine Put'* werd door Horst aangemerkt als *'Karkoor of Kookelhuijs Bank'*. Bij de zandhopen opgewoeld tijdens de hotelbouw zien we inderdaad talloze calcóschelpen liggen. Het gebied rond de *'Kleine Put'* heet op latere kaarten Pos Chiquito. Bij de zuidwestpunt worden twee groepen putten aangeven. Bij hotel Casa del Mar lagen drie zogenaamde *'Engelse putten'*. Ter hoogte van Manchebo trof Horst negen *'Sand putten met soet water'* aan. Hier vandaan komen we uit bij de *'Sand Hoek'*, nu Punta Brabo genaamd. Van hier komen we uit aan het begin van onze gang rond het eiland: bij het *'Zeerovers Kaaij'* dat de *'Paerde Baaij'* van de Caraibische zee afscheidt.

'Potoshi'

De kaart van Horst toont Aruba in een periode waarover weinig bekend is. We danken aan Horst

o.a. de herontdekking van de ijzermijn van Seroe Colorado, een aantal putten en het verhaal van Willem Welvaart. Horsts aandacht voor baaien en inhammen toont het maritieme belang van Aruba. Bovenal moesten ankerplaatsen voor eigen en vijandige schepen in kaart worden gebracht, terwijl het weglaten van het binnenland de economische en culturele veronachtzaming van het eiland en haar bevolking door de W.I.C. illustreert. Daarnaast stuiten we op een aantal treffende patronen. Op de eerste plaats toont Horst dat de zuidkant van het eiland die van de Nederlanders en de noordzijde die van de indianen was. Aan de zuidkust treffen we overwegend Nederlandse plaatsnamen aan, die ten dele in het Papiamento zijn opgenomen, zoals de woorden 'kaai' en 'master'. Aan de noordkust treffen we met uitzondering van Fontein, niet-Nederlandse plaatsnamen aan. Hier valt op dat Spaanstalige heiligenverwijzingen naar Maria en Marcus, die op een christelijk wereldbeeld duiden met name bij Alto Vista zijn geconcentreerd. Indiaanse namen treffen we aan in die gebieden waar geen actieve missionering plaatsvond om de eenvoudige reden dat er geen indianen woonden, waardoor daar de autochtone namen niet door het Spaans werden verdrongen. Er is aldus een samenhang tussen enerzijds de bevolkingsspreiding, de benutting van het eiland door de West Indische Compagnie en de (Spaanstalige) verbreiding van het Christendom vanuit Coro en anderzijds het patroon van plaatsnamen dat we aantreffen op de kaart van Horst.

Helaas geeft Horst over de indiaanse bewoners van het eiland slechts taalkundige informatie, die bovendien beperkt is tot geografische namen. Afgezien van het woord 'potoshi' tasten we omtrent hun betekenis in het duister. De betekenis van de indiaanse namen en fonemen als 'ana' en 'uri' in verloren. De gebrekkige indiaanse woordenlijsten van Van Koolwijk en Pinart kunnen we niet verder uitbreiden. Nog voor de kolonisatie van Aruba in de 19e eeuw het contact tussen indianen en W.I.C., hadden de banden met de Spaanse priesters en andere reizigers hun invloed op de indiaans-Arubaanse cultuur reeds doen gelden. Sterker nog: zelfs al waren de indianen in 1773 tweetalig, dan nog moeten we ons afvragen in hoeverre het Indiaans al was beïnvloed door het Spaans (Wari di Mari) en de verbreiding van het Papiamento (Potoshi?). Tot een volledige hispanisering van de taal had dit nog niet geleid. Bij de overplanting naar Aruba trof het Papiamento een ten dele verspaanste voedingsbodem aan, die wellicht reeds toen bijdroeg aan sterkere Spaanse inslag van het Arubaanse Papiamento. Of de indianen Bushiribana of Boshi di Bana zeiden zal wel onduidelijk blijven. Horsts schrijfwijze is beïnvloed door de informatie die hij van de indianen kreeg, de Spaanse priesters en zijn eigen op het Nederlands gerichte spellingswijze. Wel zien we dat evenals op Curaçao en Bonaire het Indiaans op Aruba bewaard is gebleven in het relatief statische topografisch lexicon.

Naar de invloed van het Indiaans tijdens de verbreiding van het Papiamento op Aruba op andere betekenisvelden is nog geen systematische studie verricht en dat zal vanwege de onbekendheid met die taal ook niet eenvoudig zijn. Horst illustreert dat er in 1773 op Aruba al een contactcultuur bestond. Daarin onderscheidde zij zich niet van andere overgebleven indiaanse culturen in het Caraibische gebied, zoals in Trinidad, Belize en op de Vaste Wal. Niet alleen omtrent de authentieke Arubaans-indiaanse erfenis in het eilandelijke Papiamento, maar ook in andere onderdelen van het cultuurgoed tasten we feitelijk in het duister. We moeten daaromtrent genoegen nemen met gewaagde vragen en voorzichtige antwoorden. Hoe het ook zij: Zeker is dat de indiaanse erfenis op Aruba voortbestaat in de namen van baaien, heuvels en districten. Dankzij Engelbertus Horst kunnen we er 221 jaar na dato een aantal aan de vergetelheid ontrukken.